

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/63/2021
Identifikačné číslo spisu:	1418203872
Dátum vydania rozhodnutia:	24.08.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Martin Vladík
Funkcia:	súdca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:1418203872.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Martina Vladíka a sudcov JUDr. Eriky Šobichovej a Mgr. Petra Melichera v právnej veci starostlivosti súdu o maloleté dieťa: H. Y., bývajúci u matky, zastúpený kolíznym opatrovníkom: Úrad práce sociálnych vecí a rodiny Bratislava, Vázovova 7/A, Bratislava, a plnoletého: H. Y., bývajúca T.. I.. Q. X, L. R., právne zastúpená: JUDr. Michal Krutek, advokát, Hlavná 11, Trnava, deti rodičov - matka: Y. T.. R. Y.V., bývajúca H. XX, F., právne zastúpená: JUDr. Michal Krutek, advokát, Hlavná 11, Trnava, otec: Y. F. Y., bývajúci A. XX, F., právne zastúpený: BADUCCI Legal, s.r.o., Mostová 2, Bratislava, o návrhu matky na zvýšenie výživného, vedenej na Okresnom súde Bratislava V pod sp. zn. 20 P 106/2018, o dovolaní matky proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 24. novembra 2020 sp. zn. 11 CoP 315/2019, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žiaden z účastníkov n e m á n á r o k na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava V (ďalej aj ako „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom č. k. 20 P 106/2018-278 zo 16. mája 2019 zamietol návrh matky na zvýšenie výživného a žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania. Súd prvej inštancie v prvom rade konštatoval, že matka podala návrh na zvýšenie výživného po roku a desiatich mesiacoch od poslednej úpravy výživného a za toto obdobie na strane oboch maloletých detí súd nezistil žiadnu zmenu pomerov, ktorá by odôvodňovala zvýšenie výživného.

1.1. Na základe vykonaného dokazovania mal súd jednoznačne preukázané, že návrh matky nie je podaný dôvodne, nakoľko nezistil zmenu pomerov, ktorá by odôvodňovala zvýšenie výživného na maloleté deti. Bez zvýšenia výživného na maloleté deti zo strany otca nebude zabezpečovanie ich potrieb ohrozené, nakoľko dokazovaním súd preukázateľne zistil, že otec si svoju vyživovaciu povinnosť k deťom plní riadne a okrem toho im kupuje ošatenie, obuv, školské potreby, športové potreby, hradí im školné, H. parkúr, H. hokejbal, o deti sa zaujíma, bráva ich na dovolenky, lyžovačky, výlety, trávajú v jeho domácnosti 10-14 dní v mesiaci podľa jeho pracovnej vyťaženia, kedy im plnohodnotne zabezpečuje všetky ich životné potreby, na čo súd pri rozhodovaní tiež prihliadol. Deťom nič nechýba,

ich potreby sú zabezpečované nadštandardne.

1.2. Okresný súd dal do pozornosti, že aj matka má vyživovaciu povinnosť k maloletým deťom, túto však už k H. neplní osobnou starostlivosťou o ňu vzhľadom na jej vek blízky plnoletosti a u 10-ročného H. ju už len čiastočne plní svojou osobnou starostlivosťou o neho.

1.3. Na argument právneho zástupcu matky, že v rozvodovom konaní súd neskúmal pomery účastníkov súd prvej inštancie uviedol, že v rámci konania o zvýšenie výživného doplnil dokazovanie, čo sa týka preukázania príjmov rodičov, nakoľko títo nezdokladovali svoje príjmy napriek tomu, že na to boli v tom čase súdom vyzvaní.

1.4. Ďalej okresný súd konštatoval, že nie je povinnosťou súdu rodičovskú dohodu schváliť, schválil ju len v prípade, že je rodičovská dohoda v najlepšom záujme maloletých detí. Len v prípade, že sa rodičovskou dohodou zveria maloleté deti do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, sa môžu rodičia dohodnúť aj tak, že počas trvania striedavej osobnej starostlivosti rodičov sa výživné neurčí a súd v takomto prípade rodičovskú dohodu schváli, ak sú pomery na strane rodičov približne rovnaké.

1.5. Súd prvej inštancie pri rozhodovaní neprihliadol na to, že otec spláca hypotekárny úver, nakoľko túto skutočnosť je nutné vyhodnotiť v súlade s § 75 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine (ďalej len „zákon o rodine“); nezohľadnil ani skutočnosť, že matka zaplatila cca 7.000 eur za študijný pobyt maloletej H. v USA, nakoľko táto zmena pomerov na jej strane ešte nenastala. Vo svetle uvedeného okresný súd ustálil, že aktuálna rodičmi dohodnutá výška výživného naďalej zodpovedá pomerom zisteným na strane rodičov ako aj oprávneným a odôvodneným potrebám detí.

1.6. Pri rozhodovaní súd prvej inštancie prihliadol na názor oboch detí, ktorí vyslovili pred súdom, nakoľko obaja sú vo veku, kedy sa vedú k veci samostatne vyjadriť, pričom ich názor bol podľa konajúceho súdu vyjadrený jednoznačne a presvedčivo, bez akýchkoľvek pochybností s tým, že obe deti potvrdili, že otec sa o nich riadne stará, zabezpečuje ich potreby, trávajú u neho prakticky pol mesiaca, bráva ich na dobré dovolenky, lyžovačky a výlety; obe deti odmietli zverenie do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, chcú chodiť na pol mesiaca k otcovi, keď on bude mať čas, ale nechcú to mať striktné stanovené.

1.7. Záverom súd prvej inštancie vyslovil, že matka v konaní využila platené právne služby advokáta, pričom ak by bola jej finančná a majetková situácia taká, ako ju prezentovala, nevyužila by právnu pomoc plateného advokáta, ale služby Centra právnej pomoci. O trovách konania rozhodol okresný súd podľa § 52 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len ako „Civilný mimosporový poriadok“ alebo „CMP“).

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj ako „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) rozsudkom č. k. 11 CoP 315/2019-396 z 24. novembra 2020 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 387 ods. 1 a 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len ako „Civilný sporový poriadok“ alebo „CSP“) a žiadnemu z účastníkov konania nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania s odôvodnením, že odvolanie matky, ku ktorému sa pripojila v súčasnosti plnoletá H. Y., nie je dôvodné.

2.1. Odvolací súd poznamenal, že súd prvej inštancie pri svojom rozhodovaní správne vychádzal z § 78 ods. 1 zákona o rodine, ktoré definuje dôvody majúce za následok zmenu rozhodnutia o výživnom, za ktoré možno považovať zmenu pomerov, či už na strane rodičov alebo dieťaťa, pričom musí ísť o podstatnú zmenu pomerov. Ďalej dal do pozornosti, že úlohou súdu pri rozhodovaní o zmene výživného je zistiť, či a v akom smere došlo k zmene pomerov od posledného rozhodnutia o výživnom a v prípade kladného zistenia túto zmenu premietnuť do výšky výživného. Pokiaľ ide o výšku výživného, vychádzajúc z § 62 ods. 1, 2, 4, 5 a § 75 ods. 1 zákona o rodine odvolací súd zdôraznil, že pri určovaní výživného sa berie zreteľ na odôvodnené potreby dieťaťa ako aj na zárobkové možnosti, schopnosti a majetkové pomery obidvoch rodičov, pri zachovaní práva dieťaťa podieľať sa na životnej úrovni rodičov.

2.2. Odvolací súd mal za to, že súd prvej inštancie správne zistil skutočný stav vecí tým, že svoje dokazovanie zameriaval na zisťovanie rozhodujúcich skutočností, podstatných pre rozhodnutie o návrhu matky na zvýšenie výživného z hľadiska súčasných odôvodnených potrieb detí, ako aj z hľadiska schopností a možností rodičov, na výživu ktorých sú obidve deti plne odkázané, a tieto potom v záujme zistenia podstatnej zmeny pomerov (§ 78 ods. 1 zákona o rodine), porovnal so skutočnosťami rozhodnými pre určenie výživného v čase posledného rozhodnutia súdu o výživnom, t. j. rozsudku Okresného súdu Bratislava V z 2. októbra 2016, č. k. 20 P 267/2015-74 (ďalej len „rozhodnutie o

výživnom“). Zo skutočností zistených súdom prvej inštancie vykonaným dokazovaním odvolací súd dospel k totožnému záveru, že od posledného rozhodnutia o výživnom nedošlo k zmene pomerov, ktorú by bolo potrebné premietnuť do výšky výživného, a to zvýšením výživného pre obidve deti.

2.3. Odvolacie námietky matky podľa názoru odvolacieho súdu nemali vplyv na správnosť rozhodnutia súdu prvej inštancie. Odvolací súd sa nestotožnil s tvrdením matky, že zmena pomerov na strane H., v súvislosti so začatím jej štúdia na strednej škole, nastala až po vyhlásení rozhodnutia o výživnom. Vo vzťahu k nesúhlasu matky s konštatovaním súdu prvej inštancie ohľadom rozsahu jej osobnej starostlivosti o deti, odvolací súd poukázal na skutočnosť, že každé dieťa si úmerne k jeho zvyšujúcemu sa veku postupom času, prirodzene vyžaduje stále nižší rozsah osobnej starostlivosti rodičov. K tvrdeniu matky týkajúceho sa omeškania otca s platbami príspevku na vzdelávanie maloletého H. a jeho dlhu na výživnom pre H., odvolací súd neprihliadol, keďže sa nejednalo o okolnosti, ktoré by spôsobovali zmenu pomerov odôvodňujúcu zvýšenie výživného. Z rovnakého dôvodu odvolací súd nevzal do úvahy ani odvoláciu námietku matky, týkajúcu sa priemernej dĺžky pobytu detí v domácnosti otca v mesiaci, keďže obidve deti (H. do dosiahnutia plnoletosti) boli v rámci úpravy pomerov rodičov k nim na čas po rozvoze, zverené do osobnej starostlivosti matky. V súvislosti s výhradou matky, že súd prvej inštancie neprihliadol na náklady H. na jej študijný pobyt v Spojených štátoch amerických, odvolací súd poznamenal, že ide o nadštandardný výdavok presahujúci rámec bežného výživného, vyžadujúci si súhlas obidvoch rodičov. Pokiaľ matka poukazovala na skutočnosť, že otec v rozpore s výzvou súdu prvej inštancie nepreukázal svoje vlastníctvo k ďalším trom nehnuteľnostiam, mal odvolací súd za to, že vzhľadom na nepatnosť podielu otca na predmetných nehnuteľnostiach táto skutočnosť nemohla ovplyvniť správnosť napadnutého rozhodnutia. Tvrdenie matky, že na strane otca boli splnené podmienky na použitie § 63 ods. 1 zákona o rodine, t. j. určenie jeho priemerného mesačného zárobku za pomoci fikcie v podobe dvadsaťnásobku sumy životného minima, podľa názoru odvolacieho súdu nebolo namieste, keďže dané ustanovenie zákona o rodine možno aplikovať až po upozornení povinného rodiča zo strany konajúceho súdu, že ním predložené dôkazy nie sú úplné, a umožnení mu doložiť relevantné dôkazy, k čomu v danom prípade nedošlo. Vo vzťahu k odvolacej námietke matky, týkajúcej sa zvýšenia vkladu otca v spoločnosti Arconi s.r.o., v čase po vyhlásení predchádzajúceho rozhodnutia o výživnom, odvolací súd uviedol, že z danej skutočnosti nebolo možné vyvodiť podstatnú zmenu pomerov na strane otca, keď v sledovanom období nedošlo k zásadnému zvýšeniu príjmov otca z predmetnej spoločnosti. Odvolací súd nepovažoval za relevantné vo vzťahu k prejednávanej veci, ani rodičmi tvrdené skutočnosti, týkajúce sa vyporiadania ich bezpodielového spoluvlastníctva, keďže pri vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov nedochádza k nadobúdaniu žiadneho nového majetku, ale iba k rozdeleniu hnutelých a nehnuteľných vecí, tvoriacich predmet bezpodielového spoluvlastníctva, resp. k vyporiadaniu ďalších spoločných majetkových práv a povinností manželov.

2.4. V súvislosti s odvolacou námietkou matky týkajúcej sa postupu súdu prvej inštancie, ktorý na pojednávaní uskutočnenom dňa 16.05.2019, účastníkov nevyzval na prednesenie záverečných rečí, odvolací súd konštatoval, že účastníci mali v priebehu konania pred súdom prvej inštancie poskytnutý dostatočný priestor na vyjadrenie sa k všetkým rozhodujúcim skutočnostiam a dôkazom vzťahujúcim sa k prejednávanej veci, ako aj k prednesom ostatných účastníkov. Vzhľadom na uvedené bol odvolací súd toho názoru, že aj keď súd prvej inštancie na vykonanom pojednávaní účastníkov formálne nevyzval na prednesenie záverečných rečí, po obsahovej stránke došlo k naplneniu požiadavky na zhrnutie návrhov účastníkov a vyjadrenie sa k dokazovaniu a k právnej stránke veci v súlade s § 182 CSP. Na uvedenú vadu konania odvolací súd neprihliadol aj v súlade s § 67 CMP, keďže nemala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

2.5. Vychádzajúc z uvedeného odvolací súd dospel k záveru, že od posledného rozhodnutia o výživnom, nedošlo na strane maloletých detí, ani ich rodičov k zmene pomerov, ktorá by odôvodňovala zmenu rozhodnutia o výživnom v zmysle zvýšenia výživného, a z tohto dôvodu napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 52 CMP.

3. Matka (ďalej aj ako „dovolateľka“) podala voči rozhodnutiu odvolacieho súdu v celom rozsahu dovolanie z dôvodu uvedeného v ustanovení § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ CSP, pretože rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a zároveň rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

Dovolatelka namietala, že odvolací súd zaujal právny názor, že nevyzvanie účastníkov konania na prednes svojich záverečných rečí, resp. samotná absencia priestoru na záverečnú reč účastníkov konania nie je porušením práva účastníka konania. Mala však za to, že na pojednávaní dňa 16.05.2019 účastníci konania neboli vyzvaní na prednes záverečných rečí podľa § 182 CSP a dokazovanie nebolo zo strany súdu prvej inštancie vyhlásené za skončené, pričom zápisnica z uvedeného pojednávania nekorešponduje s obsahom zvukového záznamu, na základe čoho nevyzvanie na záverečné reči bolo konštatované aj odvolacím súdom. Postup odvolacieho súdu, ktorý napriek existencii ustálenej súdnej praxe dovolacieho súdu a napriek zisteniu závažného pochybenia zo strany súdu prvej inštancie, rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil, považovala dovokatelka za nezákonné a svojvoľné. V súvislosti s uvedeným poukázala dovokatelka na viaceré rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (uznesenie NS SR pod sp. zn. 3 Cdo 47/2012 zo dňa 06.08.2013; uznesenie NS SR pod sp. zn. 2 Cdo 154/2009 zo dňa 28.10.2010; uznesenie NS SR pod sp. zn. 3 Cdo 47/2013 zo dňa 06.08.2013) a konštatovala naplnenie dovolacieho dôvodu nielen podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, ale aj podľa § 420 f/ CSP - súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

3.1. Vo vzťahu k naplneniu dovolacieho dôvodu podľa § 421 písm. b/ CSP dovokatelka uviedla, že je nevyhnutné, aby dovolací súd dal odpoveď na nasledovnú právnu otázku: „Výžaduje sa pri aplikácii fikcie príjmu rodiča podľa § 63 ods. 1 Zákona o rodine, aby bol rodič na možnosť aplikácie § 63 ods. 1 Zákona o rodine vopred upozornený zo strany konajúceho súdu, alebo je pre aplikáciu fikcie príjmu rodiča podľa § 63 ods. 1 Zákona o rodine dostatočné, ak rodič, ktorý má príjmy z inej než závislej činnosti podliehajúcej dani z príjmu, si nesplní svoju povinnosť preukázať ich súdu, predložiť podklady na zhodnotenie svojich majetkových pomerov a umožniť súdu sprístupnením údajov chránených podľa osobitného predpisu zistenie aj ďalších skutočností potrebných na rozhodnutie?“ K uvedenému dovokatelka vyslovila svoj názor, že boli naplnené všetky podmienky na to, aby súd prvej inštancie postupoval podľa § 63 ods. 1 zákona o rodine a určil priemerný mesačný príjem otca na sumu dvadsaťnásobku sumy životného minima, t. j. na sumu 4.204 eur. Dovokatelka dodala, že na aplikáciu uvedenej fikcie nebolo potrebné otca vyzývať, ale uvedené nastupuje ako sankcia pri nesplnení si uloženej povinnosti. Ďalej vyjadrila domnienku, že na aplikáciu § 63 ods. 1 zákona o rodine postačuje, aby bol rodič vyzvaný na predloženie podkladov na zhodnotenie svojich majetkových pomerov a v prípade, ak si rodič nesplní túto povinnosť, predpokladá sa, že výška jeho priemerného mesačného príjmu predstavuje dvadsaťnásobok sumy životného minima.

3.2. Vychádzajúc z uvedeného dovokatelka poznamenala, že na strane otca objektívne nastali zmeny majetkových pomerov odôvodňujúcich zvýšenie výživného, keďže preukázateľne došlo na strane otca k nadobudnutiu viacerých nehnuteľností. Dovokatelka mala za to, že zvýšenie výživného je jediným spôsobom, akým môže matka zabezpečiť svojim deťom rovnakú životnú úroveň ako má ich otec.

3.3. Na doplnenie poukázala dovokatelka aj na to, že dokazovanie súdov prvej a druhej inštancie týkajúce sa aktuálnych pomerov účastníkov konania nebolo dostatočné, pretože súdy nižšej inštancie skúmali iba súčasné pomery účastníkov, tieto nemali s čím porovnávať, pretože nezisťovali, aké pomery účastníkov boli v čase rozhodovania vo veci vedenej pod sp. zn. 20 P 267/2015.

3.4. Vo vzťahu k naplneniu dovolacieho dôvodu podľa § 421 písm. b/ CSP dovokatelka doplnila, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia aj ďalšej právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená: „Je odvolací súd v konaní o výživnom počas odvolacieho konania povinný aj bez návrhu skúmať, či nenastala zmena pomerov na strane oboch rodičov?“ Nadväzujúc na uvedené a s poukazom na § 63, § 68 a § 62 ods. 2 CMP dovokatelka spochybnila súdy nižšej inštancie, ktoré boli z jej pohľadu pasívnymi, neoverovali si otcom oznámené skutočnosti, nepovažovali za potrebné skúmať, či nedošlo na strane účastníkov konania k zmene pomerov. Posúdenie uvedenej otázky považovala dovokatelka za podstatné z dôvodu, že zo strany odvolacieho súdu nebolo vykonané žiadne dokazovanie, pričom v konaní o výživnom nie sú súdy viazané návrhmi účastníkov konania ani rozsahom a dôvodmi odvolacieho/dovolacieho konania. Na základe uvedeného dovokatelka navrhla, aby dovolací súd rozhodnutia súdov nižšej inštancie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

4. Otec sa k dovolaniu matky v lehote stanovenej súdom prvej inštancie nevyjadril.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podal účastník konania, v ktorého neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpený advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania.

6. Dovolací súd skúmal existenciu dovolateľkou uplatneného dovolacieho dôvodu, ktorým je nesprávne právne posúdenie podľa § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ CSP. Dovolanie prípustné podľa ustanovenia § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (ustanovenie § 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľka uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (ustanovenie § 432 ods. 2 CSP). Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (ustanovenie § 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj ustanovenie § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa ustanovenia § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľky vysvetliť, z čoho konkrétne vyvodzuje prípustnosť dovolania a v spojitosti s tým označiť v dovolaní náležitým spôsobom tiež dovolací dôvod (sp. zn. 1 Cdo 17/2019, sp. zn. 2 Cdo 225/2018, sp. zn. 3 Cdo 142/2018, sp. zn. 4 Cdo 10/2018, sp. zn. 5 Cdo 9/2019, sp. zn. 7 Cdo 1/2018, sp. zn. 8 Cdo 94/2018). V dôsledku spomenutej viazanosti neskúma dovolací súd správnosť napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu nad rozsah, ktorý dovolateľka vymedzila v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

7. Ťažiskom argumentácie dovolania vo vzťahu k naplneniu dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP je tvrdenie matky o tom, že odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, ak neposkytnutie priestoru účastníkom konania na záverečnú reč zo strany súdu prvej inštancie na pojednávaní konanom dňa 16. mája 2019 nepovažoval za pochybenie z dôvodu, že účastníkom konania bol poskytnutý dostatočný priestor na vyjadrenie sa k všetkým rozhodujúcim skutočnostiam a dôkazom, pričom zápisnica z daného pojednávania nekorešponduje s obsahom zvukového záznamu.

8. V súvislosti s uvedeným považuje dovolací súd za dôležité uviesť, že z vecného hľadiska (§ 124 ods. 1 CSP) dovolateľka v tejto časti dovolania, vzhľadom na charakter dovolacej námietky, nespochybňovala správnosť právneho posúdenia otázok kľúčových pre rozhodnutie vo veci, ale namietala existenciu procesných väd v zmysle § 420 písm. f/ CSP, a to nesprávny procesný postup súdu prvej inštancie, ktorý mal odvolací súd vyhodnotiť ako závažné pochybenie súdu prvej inštancie. Na podporu svojej argumentácie dovolateľka poukázala na rozhodnutia odvolacieho súdu týkajúce sa povinnosti súdu podľa § 118 ods. 4 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej len ako „Občiansky súdny poriadok“ alebo „OSP“) ak sa pojednávanie neodročuje, pred jeho skončením vyzvať účastníkov konania, aby zhrnuli svoje návrhy a vyjadrili sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci. Vzhľadom na uvedené dovolací súd pristúpil k posudzovaniu prípustnosti a dôvodnosti podaného dovolania z hľadiska existencie zmatečnosťných väd v zmysle § 420 písm. f/ CSP a skúmal, či potvrdenie rozsudku súdu prvej inštancie odvolacím súdom vykazovalo znaky procesného postupu znemožňujúceho účastníkom konania, aby uskutočňovali im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle Civilného sporového poriadku.

9. Dovolací súd dáva do pozornosti, že ak dovolanie z dovolacieho dôvodu uvedeného v § 420 CSP smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, potom existencia tohto dôvodu, t. j. existencia niektorej z väd uvedených v tomto ustanovení (spôsobujúcich tzv. zmatečnosť rozhodnutia) neznamena len splnenie podmienky prípustnosti dovolania, ale zakladá bez ďalšieho aj jeho dôvodnosť. Z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP). Pre záver o prípustnosti dovolania v zmysle § 420 CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľky tvrdiacej, že došlo k vade vymenovanej v tomto ustanovení; rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver)

dovolacieho súdu, že k dovolateľkou vymedzenému dôvodu zmätočnosti skutočne došlo.

10. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP, sú a) zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b) nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov a rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

11. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu vydaných do 30. júna 2016 tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mieriaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (porovnaj R 129/1999 a tiež rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 38/2015, 5 Cdo 201/2011, 6 Cdo 90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnu rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku. Pokiaľ „postupom súdu“ nie je rozhodnutie súdu - finálny (meritórny) produkt prejednávania veci v civilnom sporovom, či mimosporovom konaní, potom už „postupom súdu“ vôbec nemôže byť ani časť rozhodnutia - jeho odôvodnenie (obsah, spôsob, kvalita, výstižnosť, presvedčivosť a úplnosť odôvodnenia), úlohou ktorej je vysvetliť dôvody, so zreteľom na ktoré súd rozhodol (pozri rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 ECdo 10/2014, 3 Cdo 146/2013). Podľa právneho názoru dovolacieho súdu treba pojem „procesný postup“ súdu vykladať takto aj za právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016.

12. V danom prípade dovolateľka za porušenie práva označila nevyzvanie účastníkov konania na prednes záverečných rečí na pojednávaní konanom dňa 16. mája 2019 na súde prvej inštancie a akceptáciu uvedeného nesprávneho procesného postupu okresného súdu odvolacím súdom a poukazom na nesúlad zápisnice z pojednávania s obsahom zvukového záznamu z tohto pojednávania. Podľa názoru vec prejednávajúceho senátu však konanie pred súdom prvej inštancie nebolo postihnuté vadou zmätočnosti.

13. Pre prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP musí intenzita zásahu do procesných práv strany sporu v dôsledku nesprávneho procesného postupu súdu dosahovať mieru porušenia práva na spravodlivý proces. Ustanovenie § 420 písm. f/ CSP zakladá prípustnosť a dôvodnosť dovolania len v tom prípade, ak miera porušenia procesných práv strany, v dôsledku nesprávneho procesného postupu súdu, nadobudla značnú, výraznú, resp. relevantnú intenzitu porušenia práva sporovej strany na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia sa rozumie nesprávny (vadný) procesný postup súdu, spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení procesných ustanovení, ktoré sa vymykajú zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu a ktorý tak zároveň znamená aj porušenie procesných práv garantovaných Ústavou Slovenskej republiky.

Podľa § 182 CSP, ak súd pojednávanie neodročí, pred jeho skončením vyzve strany, aby zhrnuli svoje návrhy a vyjadrili sa k dokazovaniu a k právnej stránke veci. Ak po vyjadrení strán súd nepovažuje za potrebné vykonať ďalšie dôkazy, uznesením vyhlási dokazovanie za skončené.

14. Z uvedeného ustanovenia § 182 CSP vyplýva jednak procesná povinnosť súdu vyzvať strany na zhrnutie ich návrhov a vyjadriť sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci, jednak tomu zodpovedajúce oprávnenie účastníka na „záverečnú reč.“ Ak súd sporovej strane znemožní prednesenie záverečnej reči v zmysle § 182 CSP takýto postup predstavuje zásah do základného práva na súdnu ochranu.

15. Dovolací súd sa oboznámil so zápisnicou z pojednávania zo 16. mája 2019, z ktorej obsahu vyplýva, že sa pojednávanie konalo za prítomnosti matky, otca, ich právnych zástupcov a kolízneho opatrovníka. Z danej zápisnice dovolací súd zistil, že pred tým, ako súd prvej inštancie rozhodol vo veci samej vyhlásením rozsudku, oboznámil prítomné procesné strany s výsledkami dokazovania, prítomné procesné strany boli podľa § 182 CSP vyzvané, aby zhrnuli svoje návrhy a vyjadrili sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci, pričom zhodne uviedli, že k veci nič viac nechcú uviesť, ďalšie návrhy na doplnenie dokazovania nemajú. Následne súd opakovane oboznámil s výsledkami dokazovania a potom vyhlásil uznesenie, ktorým vyhlásil dokazovanie za skončené. Zo zvukového záznamu z pojednávania zo 16. mája 2019 dovolací súd zistil, že zákonný sudca potom čo zisťoval, či účastníci majú nejaké návrhy na doplnenie dokazovania, a po vyslovení otázky „Nikto nič?“ vyhlásil dokazovanie za skončené. Následne bol vo veci vyhlásený rozsudok.

16. Z uvedeného vyplýva, že súd prvej inštancie skutočne nevyzval dovolateľku (resp. jej právneho zástupcu a zároveň ani otca a jeho právneho zástupcu) pred skončením pojednávania na prednesenie záverečnej reči. Z obsahu zvukového záznamu je však zrejmé, že súd prvej inštancie po oboznámení sa s podstatným obsahom návrhu matky na zvýšenie výživného, umožnil sa vyjadriť právnomu zástupcovi matky ako aj matke k skutkovej aj právnej stránke veci, pričom títo vo svojom prednese zhrnuli svoje podstatné právne argumenty a podrobne vysvetlili dôvody, pre ktoré považujú podaný návrh na zvýšenie výživného za dôvodný. Rovnako sa k skutkovej aj právnej stránke veci vyjadril právny zástupca otca, otec samotný a taktiež kolízna opatrovníčka. Vychádzajúc z uvedeného dospel dovolací súd k záveru, že súd prvej inštancie síce nepostupoval správne, keď nevyzval účastníkov konania na záverečnú reč podľa § 182 CSP, na druhej strane na pojednávaní prítomný právny zástupca dovolateľa ako aj dovolateľ mali možnosť sa k veci a k dôkazom vyjadriť a predniesť svoju skutkovú a právnu argumentáciu a aj tak urobili s tým, že na otázku súdu, či majú nejaké návrhy na doplnenie dokazovania nereagovali. Nakoľko na pojednávaní boli prítomní obaja účastníci konania ako aj ich právni zástupcovia, uvedeným pochybením súdu nemohlo dôjsť ani k odopretiu práva účastníkov konania reagovať v záverečnej reči na prednes protistrany. Dovolací súd preto dospel k záveru, že zásah do procesných práv dovolateľa neobsahuje takú intenzitu, aby predstavoval porušenie práva na spravodlivý proces, zakladajúci dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Napokon aj z uznesenia najvyššieho súdu z 30. novembra 2011, sp. zn. 1 Cdo 158/2010 vyplýva, že záverečným zhrnutím a vyjadrením nie je len ten procesný úkon účastníka (jeho zástupcu), ktorý je takto označený aj formálne. Rovnaký záver tiež vyplýva z uznesenia najvyššieho súdu z 27. apríla 2021, sp. zn. 1 Obdo 81/2020.

17. Vychádzajúc z uvedeného dospel dovolací súd v danom prípade k záveru, že právo dovolateľky na spravodlivý proces porušené nebolo. Z uvedeného dôvodu podľa názoru dovolacieho súdu nejestvuje ani príčinná súvislosť medzi označenými právami dovolateľky a postupom odvolacieho súdu pri rozhodovaní v danej veci, ktorá by umožňovala vysloviť záver o porušení dovolateľkiných práv. Námietka, že namietaným postupom súdu prvej inštancie a jeho akceptovaním zo strany odvolacieho súdu došlo k procesnej vade podľa § 420 písm. f/ CSP, preto nie je dôvodná.

18. Pretože konanie pred odvolacím súdom nebolo postihnuté vadou vyplývajúcou z § 420 písm. f/ CSP dovolací súd pristúpil k posúdeniu dovolania matky aj z hľadiska ďalšieho uplatneného dovolacieho dôvodu - nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom, kedy dovolateľ namietal, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP).

19. V dovolacom konaní platí, že aby na základe dovolania podaného v zmysle § 421 ods. 1 CSP mohlo byť rozhodnutie odvolacieho súdu podrobené meritórnemu dovolaciemu prieskumu z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci, musia byť (najskôr) splnené predpoklady prípustnosti dovolania zodpovedajúce niektorému zo spôsobov riešenia tej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a tiež podmienky dovolacieho konania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v

ustanoveniach § 431 CSP až § 435 CSP. Otázkou relevantnou z hľadiska § 421 ods. 1 CSP môže byť pritom len otázka právna (teda v žiadnom prípade nie skutková otázka). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení).

20. Dovolací súd zdôrazňuje, že ak dovolateľka zastáva názor, že jej dovolanie je prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, musí v dovolaní v spojitosti s týmto tvrdením vysvetliť svoje presvedčenie, že odvolací súd riešil dosiaľ dovolacím súdom neriešenú otázku. Namietaná právna otázka pritom môže vyplynúť z textu dovolania a nemusí byť formálne vymedzená v jeho konkrétnej časti. Dovolací súd sa má pokúsiť autenticky porozumieť dovolateľke - jej textu ako celku, ale na druhej strane nedotvárať vec na úkor procesnej protistrany. Nie je úlohou najvyššieho súdu „hádať“, čo povedala dovolateľka, ale ani vyžadovať akúsi dokonalú formuláciu dovolacej otázky (I. ÚS 336/2019, IV. ÚS 443/2020). Rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa ustálila na názore, podľa ktorého sama polemika s rozhodnutím odvolacieho súdu alebo prosté spochybňovanie správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu, či kritika jeho prístupu zvoleného pri právnom posudzovaní veci, ale významovo nezodpovedajú kritériám uvedeným v § 421 ods. 1 CSP, resp. § 432 ods. 2 CSP.

21. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj ustanovenie § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa ustanovenia § 447 písm. f/ CSP je procesnou povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 421 CSP v spojení s § 432 ods. 1, 2 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

22. Pokiaľ dovolateľka vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 CSP, má viazanosť odvolacieho súdu dovolacími dôvodmi (ustanovenie § 440 CSP) kľúčový význam v tom zmysle, že posúdenie prípustnosti dovolania v tomto prípade závisí od toho, ako dovolateľka sama vysvetlí (konkretizuje a náležite doloží), že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľkou označenej právnej otázky, a že ide o prípad, na ktorý sa vzťahuje toto ustanovenie. Predpokladom prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP je sformulovanie právnej otázky dovolateľkou, ktorá podľa jej názoru v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená, pričom musí ísť o takú právnu otázku, ktorá je pre rozhodnutie vo veci samej kľúčová. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť zároveň riešená odvolacím súdom, pričom odvolací súd na jej riešení musel založiť svoje rozhodnutie a musí ísť o otázku zásadného právneho významu. Otázka, ktorou sa strany sporu, prípadne aj súd v konaní síce zaoberali, na vyriešení ktorej ale nie je v konečnom dôsledku založené dovolaním napadnuté rozhodnutie, nie je relevantná v zmysle tohto ustanovenia (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 214/2018). Právna otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP musí byť procesnou stranou v dovolaní vymedzená jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť dovolania. Aj v tomto prípade platí, že samotná polemika dovolateľa s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika toho, ako odvolací súd rozhodol, nezodpovedajú významovo kritériu uvedenému v § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach alebo predpokladoch o tom, ktorú právnu otázku má dovolateľ na mysli.

23. Dovolateľka je povinná v dovolaní jednoznačne uviesť v čom vidí prípustnosť dovolania, t. j. ktorý z predpokladov uvedených § 421 ods. 1 CSP zakladá jeho prípustnosť. Ak má dovolací súd riešiť právnu otázku (v žiadnom prípade nie skutkovú otázku), ktorou sa dovolací súd ešte nezaoberal (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP) tak v zmysle vyššie citovaných zákonných ustanovení je povinnosťou dovolateľky ako procesnej strany a) konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť ako ju riešil odvolací súd a b) uviesť ako mala byť táto otázka správne riešená (viď uznesenie NSSR z 22. februára 2018 pod sp. zn. 3 Cdo 146/2017).

24. S poukazom na uvedené dovolací súd konštatuje, že v prejednávanej veci dovolateľka prípustnosť svojho dovolania vyvodzovala z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP a dovolateľkou namietané rozhodujúce právne otázky, od vyriešenia ktorých záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a ktoré podľa dovolateľky odvolací súd nesprávne právne posúdil dovolateľka naformulovala nasledovne:

1/ „Výžaduje sa pri aplikácii fikcie príjmu rodiča podľa § 63 ods. 1 ZoR (zákona o rodine, pozn. odvolacieho súdu), aby bol rodič na možnosť aplikácie § 63 ods. 1 ZoR vopred upozornený zo strany konajúceho súdu, alebo je pre aplikáciu fikcie príjmu rodiča podľa § 63 ods. 1 ZoR dostatočné, ak rodič, ktorý má príjmy z inej než závislej činnosti podliehajúcej dani z príjmu, si nesplní svoju povinnosť preukázať ich súdu, predložiť podklady na zhodnotenie svojich majetkových pomerov a umožniť súdu sprístupnením údajov chránených podľa osobitného predpisu zistenie aj ďalších skutočností potrebných na rozhodnutie?“

2/ „Je odvolací súd v konaní o výživnom počas odvolacieho konania povinný aj bez návrhu skúmať, či nenastala zmena pomerov na strane oboch rodičov?“

K prvej právnej otázke:

25. Dovolací súd po preskúmaní veci konštatuje, že dovolateľkou nastolená právna otázka v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu doposiaľ riešená nebola, preto dospel k záveru, že dovolanie je v danom prípade procesne prípustné. Po konštatovaní prípustnosti dovolania podrobil dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu meritórnemu dovolaciemu prieskumu a pristúpil k posúdeniu dôvodnosti dovolania z hľadiska uplatneného odvolacieho dôvodu, t. j. z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom vo vymedzenej právnej otázke.

26. Právnym posúdením veci je aplikácia práva na zistený skutkový stav. Je to činnosť súdu spočívajúca v podradení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej norme, ktorá vedie súd k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Súd pri tejto činnosti rieši právne otázky (questio iuris). Ich riešeniu predchádza riešenie skutkových otázok (questio facti), teda zistenie skutkového stavu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá, alebo správne určenú právnú normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval.

27. Podľa právneho názoru vec preskúmavajúceho senátu najvyššieho súdu spočíva dovolaním napadnutý rozsudok na správnom právnom posúdení veci odvolacím súdom. K dôvodom vedúcim k tomuto názoru dovolací súd uvádza nasledovné.

28. Predmetom súdneho konania je návrh matky na zvýšenie výživného, ktorý odôvodnila tým, že došlo k zmene nákladov u oboch maloletých detí (v čase podania návrhu boli obe deti maloleté, v čase rozhodovania odvolacieho súdu je Diana Mišíková už plnoletá, pozn. odvolacieho súdu), preto je nutné zvýšenie výživného.

Podľa § 78 ods. 1 zákona o rodine, dohody a súdne rozhodnutia o výživnom možno zmeniť, ak sa menia pomery. Okrem výživného pre maloleté dieťa je zmena alebo zrušenie výživného možné len na návrh.

Podľa § 78 ods. 2 zákona o rodine, ak dôjde k zrušeniu alebo zníženiu výživného pre maloleté dieťa za uplynulý čas, spotrebované výživné sa nevracia.

Podľa § 78 ods. 3 zákona o rodine, pri zmene pomerov sa vždy prihliadne na vývoj životných nákladov.

Podľa § 75 ods. 1 zákona o rodine, pri určení výživného prihliadne súd na odôvodnené potreby oprávneného, ako aj na schopnosti, možnosti a majetkové pomery povinného. Na schopnosti, možnosti a majetkové pomery povinného prihliadne súd aj vtedy, ak sa povinný vzdá bez dôležitého dôvodu výhodnejšieho zamestnania, zárobku, majetkového prospechu; rovnako prihliadne aj na neprimerané majetkové riziká, ktoré povinný na seba berie.

29. Kľúčovou otázkou v danom konaní bolo posúdenie, či od posledného rozhodnutia o výživnom došlo k zmene pomerov, ktorú by bolo potrebné premietnuť do rozhodnutia o zvýšení výživného. Súd nižšej inštalácie v tomto smere posudzovali odôvodnené potreby detí, zárobkové možnosti, schopnosti a majetkové pomery obidvoch rodičov a dospeli k záveru, že na strane oboch detí nedošlo k žiadnej zmene pomerov, ktorá by odôvodňovala zvýšenie výživného.

30. Súdna prax za právne významnú zmenu pomerov, ktorá má subjektívny charakter považuje zmenu v nákladoch na životné potreby oprávneného dieťaťa v závislosti od jeho veku, vzdelávania, jeho rôznych aktivít a kultúrnych potrieb, ako aj ďalšie konkrétne potreby dieťaťa, ktoré sú povinní uspokojovať jeho rodičia podľa svojich schopností, možností a majetkových pomerov. Zmena pomerov, ako predpoklad na zmenu predchádzajúcej úpravy rozsahu vyživovacej povinnosti, môže spočívať aj v zmene pomerov na strane povinnej osoby. Pôjde napríklad o zvýšenie alebo nezavinené zníženie príjmu, vznik alebo zánik ďalšej vyživovacej povinnosti, prípadne ďalšie významné okolnosti.

31. V súvislosti so skúmaním schopností, možností a majetkových pomerov otca sa dovolateľ domáhal aplikácie ustanovenia § 63 ods. 1 zákona o rodine, teda o určenie jeho priemerného mesačného zárobku za pomoci fikcie v podobe 20-násobku sumy životného minima s tým, že odvolací súd na námietku matky neprihliadol dôvodiť, že ustanovenie § 63 ods. 1 zákona o rodine je možné použiť len za predpokladu, že povinný rodič napriek upozorneniu zo strany konajúceho súdu o neúplnosti predložených dôkazov relevantné dôkazy nedoplní. Dovolateľka mala za to, že na aplikáciu § 63 ods. 1 zákona o rodine postačuje, aby bol povinný rodič vyzvaný na predloženie podkladov na zhodnotenie jeho majetkových pomerov a v prípade, ak si rodič svoju povinnosť nesplní, predpokladá sa, že výška jeho priemerného mesačného príjmu predstavuje 20-násobok sumy životného minima, teda fikcia príjmu povinného rodiča podľa § 63 ods. 1 zákona o rodine nastupuje ako sankcia pri nesplnení uloženej sankcie bez potreby výzvy zo strany súdu.

32. Otázka posúdenia výživného pre maloletých je vecou voľnej úvahy súdu a závisí od posúdenia možností a schopností povinnej osoby a odôvodnených potrieb oprávnenej osoby. Súdom je v rámci tohto konania povinný z úradnej povinnosti objasniť skutkový stav veci. Na splnenie tejto povinnosti vyplývajúcej z § 35 a § 36 CMP potrebuje zhromaždiť potrebné dôkazy. Medzi nimi majú rozhodujúci význam listinné dôkazy dokumentujúce zárobkové možnosti a schopnosti osoby povinnej na výživu.

33. Vodiacim pravidlom na určenie výšky výživného povinnému rodičovi je miera jeho vyživovacej povinnosti k dieťaťu. Je daná tým, že dieťa má právo podieľať sa na životnej úrovni svojho rodiča. Prvoradú zodpovednosť za zabezpečenie životných podmienok nevyhnutných pre rozvoj dieťaťa nesú v rámci svojich schopností a finančných možností rodičia. V súlade s týmito právami dieťaťa zákon o rodine vytvoril mechanizmy, ktoré majú zabezpečiť, že bude možné zistiť čo najobjektívnejšie možnosti, schopnosti a majetkové pomery rodiča. V zmysle § 63 ods. 1 zákona o rodine platí, že rodič, ktorý má príjmy z inej než závislej činnosti podliehajúcej dani z príjmu, je povinný preukázať ich súdu, predložiť podklady na zhodnotenie svojich majetkových pomerov a umožniť súdu sprístupnením údajov chránených podľa osobitného predpisu zistenie aj ďalších skutočností potrebných na rozhodnutie. Ak si rodič nesplní túto povinnosť, predpokladá sa, že výška jeho priemerného mesačného príjmu predstavuje dvadsaťnásobok sumy životného minima. Zákon o rodine tak pre rodičov stanovuje tri navzájom sa prelínajúce povinnosti - 1/ povinnosť preukázať pred súdom príjmy z inej než závislej činnosti, 2/ povinnosť predložiť súdu podklady na zhodnotenie svojich majetkových pomerov a 3/ povinnosť umožniť súdu sprístupnením údajov chránených podľa osobitného predpisu zistenie aj ďalších skutočností potrebných na rozhodnutie. Pokiaľ ide o povinnosť preukázať príjmy z inej než závislej činnosti, treba ich podložiť relevantnými dôkazmi, z ktorých možno vyvodíť priemerný mesačný príjem, z ktorého možno vychádzať pri určovaní konkrétnej výšky vyživovacej povinnosti. Druhou zákonnou povinnosťou vyplývajúcou z ustanovenia § 63 ods. 1 zákona o rodine je edičná povinnosť, t. j. povinnosť predložiť súdu podklady na zhodnotenie majetkových pomerov, za ktoré možno považovať listy vlastníctva preukazujúce majetkové pomery týkajúce sa nehnuteľností, stavy účtov a vkladov v bankách, register cenných papierov, doklady o vlastníctve motorových vozidiel, resp. akýchkoľvek

cenností. Treťou povinnosťou je povinnosť sprístupnením údajov chránených podľa osobitného predpisu umožniť súdu zistiť ďalšie skutočnosti potrebné na rozhodnutie.

34. Zákonná domnienka výšky príjmu ako prostriedok objektivizácie príjmov povinného má však nastúpiť, "ak si rodič nesplní túto povinnosť". Z gramatického výkladu (je povinný preukázať, predložiť a sprístupniť), ako aj z odlišného obsahu týchto povinností vyplýva, že nejde len o jednu, ale o viacero povinností, pričom nesplnením hociktorej z nich dochádza k stavu, že súd si nemôže urobiť správny a úplný záver o pomeroch povinnej osoby, preto nastupuje predmetná fikcia. Ide o domnienku mesačného príjmu a platí aj pri plnoletom dieťati. Z takto ustálenej sumy potom súd pri zhodnotení všetkých hľadísk pre určovanie výšky výživného určí jej konkrétnu výšku. Takto určenú sumu súd nemôže nijako meniť na základe iných skutočností (napr. ak by mal určitú sumu príjmov preukázanú, alebo ak by výdavky nasvedčovali vyššej sume príjmov). Zo znenia ustanovenia § 63 ods. 1 zákona o rodine však vyplýva, že ak si povinný rodič uvedené povinnosti nesplní, domnienka nastupuje obligatórne, súd nemôže uvažovať o jej použití, naproti tomu v prípade splnenia vymedzených povinností povinným rodičom súd k aplikácii domnienky nemôže pristúpiť.

35. Cieľom tohto ustanovenia je práve umožniť súdu zistiť výšku zárobkových možností povinného rodiča, pokiaľ má príjmy z inej než závislej činnosti. Súd by sa však nemal spoľahnúť len na tvrdenia povinného, preto sa použitie právnej domnienky podľa § 63 ods. 1 zákona o rodine viaže len na prípady, kedy rodič zo špekulatívnych dôvodov vôbec nepredloží podklady na zhodnotenie svojich majetkových pomerov, resp. ich súdu nepreukáže alebo nesprístupní. Nie je tým dotknutá povinnosť súdu vykonať aj iné dôkazy, ako navrhli účastníci, ak je to potrebné na zistenie skutočného stavu veci, keďže každé mimosporové konanie je ovládané vyhľadávacou zásadou. Je povinnosťou súdu čo najobjektívnejšie zistiť skutočný stav (§ 35 CMP) a má právne prostriedky, aby tejto svojej povinnosti dostál. Nakoľko v konaní platí vyšetrovacia zásada, súd musí vykonať aj dôkazy, ktoré účastníci nenavrhli, a preto neuvedenie takýchto skutočností pre neho, resp. dieťa neznamena nepriaznivý výsledok konania. Nemôže sa bez ďalšieho uspokojiť s aplikáciou § 63 ods. 1 zákona o rodine a uplatniť domnienku príjmu, pretože Civilný mimosporový poriadok vo svojich základných princípoch veľmi striktné súdu ukladá povinnosť zistiť skutočný stav veci. Preto - ak by povinný rodič nedoložil napríklad daňové priznania - nemôže sa súd uspokojiť s aplikáciou domnienky a tým rezignovať na vlastné povinnosti určené zákonom. Je v jeho moci tieto dôkazy zabezpečiť, ak ich potrebuje, preto to urobiť musí. Domnienku podľa tohto ustanovenia by mal súd uplatniť len v prípade, ak rodič nepredloží podklady, ktoré si súd nevie obstarat' inak. Rozhodne nemožno považovať za správnu takú aplikáciu tejto domnienky, ak sa „trestajú“ rodičia, ktorí nedoložili (pretože neboli vyzvaní doložiť) určité potvrdenie, hoci ostatné svoje podklady riadne doložili. Domnienka príjmu zakotvená v § 63 ods. 1 zákona o rodine má slúžiť len ako pomôcka v prípade, ak rodič špekulatívne odmieta doklady sprístupniť a rozhodne nie ako samovoľná sankcia súdu účastníkovi za nesplnenie svojej vlastnej povinnosti (vyplývajúcej z vyšetrovacej zásady). Súd sa nemôže zákonom uloženou povinnosťou zbavovať trestaním účastníkov konania. Navyše v rámci vyšetrovacej zásady je súd zodpovedný za to, že objektívne zistí skutočný stav veci. Čiže v konečnom dôsledku on určuje, ktoré dôkazy treba zabezpečiť. Ak nejaký dôkaz účastníkovi neuložil predložiť, nemôže ho sankcionovať za jeho nepredloženie.

36. Vzhľadom na uvedené dovolací súd uzatvára, že aplikácia právnej domnienky príjmu podľa § 63 ods. 1 zákona o rodine sa týka len prípadov, kedy si konajúci súd nie je schopný urobiť správny záver o kompletných pomeroch povinného rodiča, pretože povinná osoba vôbec nepredložila podklady na zhodnotenie svojich majetkových pomerov, resp. ich súdu nepreukáže alebo nesprístupní a zároveň ich súd nevie obstarat' inak, keďže poručenský súd nesmie rezignovať na vlastnú povinnosť zistiť skutočný stav veci a za týmto účelom, ak to potrebuje, zabezpečiť a vykonať potrebné dôkazy. Za situácie, kedy v predmetnej veci otec ako povinný rodič, predložil súdu prvej inštancie listinné doklady na zhodnotenie jeho schopností, možností a majetkových pomerov (Potvrdenie banky o pohyboch na bežnom účte za obdobie 17.06.2017-17.10.2018; výpisy z bankového účtu; daňové priznanie za rok 2017 a na výzvu súdu prvej inštancie doložil daňové priznania fyzickej osoby za roky 2015 až 2018; daňové priznania spoločnosti ARCONI s.r.o. za roky 2015 až 2018; výpisy z listov vlastníctva preukazujúce vlastníctvo otca k niekoľkým nehnuteľnostiam ako aj výpisy z listov vlastníctva preukazujúce vlastníctvo

spoločnosti ARCONI s.r.o. k dvom nehnuteľnostiam; ročné zúčtovanie preddavkov na daň z príjmu jeho partnerky za rok 2017) bola aplikácia domnienky príjmu podľa § 63 ods. 1 zákona o rodine vylúčená tak, ako to správne konštatoval odvolací súd, ktorý zároveň správne dospel k záveru o nedôvodnosti návrhu matky na zvýšenie výživného na maloletého Dalibora a plnoletú Dianu.

37. Najvyšší súd dodáva, že zo všetkých uvedených dôvodov dospel k jednoznačnému záveru o správnosti záverov odvolacieho súdu, v zmysle ktorých nedošlo k zmene pomerov, ktorá by odôvodnila zmenu rozhodnutia o výške výživného.

K druhej právnej otázke:

38. Dovolateľka ďalej namietala, že na strane otca objektívne nastali zmeny majetkových pomerov (nadobudnutie viacerých nehnuteľností) odôvodňujúcich zvýšenie výživného, pričom podľa názoru dovolateľky je zvýšenie výživného jediným spôsobom, akým môže zabezpečiť svojim deťom rovnakú životnú úroveň, ako má ich otec. Výtýkala odvolaciemu súdu, že nevykonala žiadne dokazovanie k zmene pomerov hoci v konaní o výživnom nie sú súdy viazané návrhmi účastníkov konania ani rozsahom a dôvodmi odvolacieho/dovolacieho konania. Vychádzajúc z uvedeného mala dovolateľka za to, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená, a to: „Je odvolací súd v konaní o výživnom počas odvolacieho konania povinný aj bez návrhu skúmať, či nenastala zmena pomerov na strane oboch rodičov?“

39. Dovolací súd po preskúmaní veci konštatuje, že aj dovolateľkou nastolená druhá právna otázka v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu doposiaľ riešená nebola, preto uzavrel, že dovolanie je v danom prípade procesne prípustné. Po konštatovaní prípustnosti dovolania pristúpil dovolací súd k posúdeniu dôvodnosti dovolania z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom vo vymedzenej právnej otázke a dospel k záveru o správnosti právneho posúdenia veci odvolacím súdom.

40. V súvislosti s položenou otázkou dáva dovolací súd do pozornosti ustanovenie § 68 Civilného mimosporového poriadku, v zmysle ktorého odvolací súd dokazovanie zopakuje alebo doplní, ak to pre zistenie skutočného stavu veci považuje za potrebné. Uvedené ustanovenie zakotvuje povinnosť súdu zopakovať alebo doplniť dokazovanie, ak to je potrebné na to, aby bol skutočný stav zistený riadne a dôsledne. Z uvedeného vyplýva, že len čo sa odvolací súd domnieva, že súd prvej inštancie nedostatočne zistil skutkový stav, má sám povinnosť ho riadne zistiť, a to doplnením alebo zopakovaním dokazovania. Nedostatočne zistený skutkový stav môže byť dôsledkom toho, že súd na základe vykonaných dôkazov dospel k nesprávnym skutkovým zisteniam; vtedy prichádza do úvahy zopakovanie dokazovania. Doplnenie dokazovania prichádza do úvahy zase vtedy, ak súd prvej inštancie nevykonala dôkaz, ktorý strana navrhla, alebo ak súd sám ex offio považuje za potrebné dôkaz vykonať. Na tento účel odvolací súd nariadi pojednávanie. Nosnou myšlienkou uvedeného postupu je to, aby sa vec meritorne skončila na odvolacom súde, t. j. aby odvolací súd sám napravil vady v zistenom skutkovom stave a na tento účel vykonala dokazovanie. Vzhľadom na to, že ide o mimosporové konanie, účelnosť vykonávaného dokazovania je potrebné posudzovať s ohľadom na záujem, ktorý sa sleduje mimosporovým konaním, a na potrebu rýchleho a spravodlivého rozhodnutia. Preto by sa mal odvolací súd vždy snažiť sám vykonať dokazovanie a vec ukončiť. Zároveň je nutné dodať, že z uvedeného ustanovenie nevyplýva nutnosť, resp. povinnosť odvolacieho súdu vždy a za každých okolností nariadiť dokazovanie vo veci, ale len možnosť tak urobiť, ak má odvolací súd za to, že je to nevyhnutné pre zistenie skutočného stavu veci. Aj z dôvodovej správy k Civilnému mimosporovému konaniu vyplýva, že princíp materiálnej pravdy a tiež princíp vyšetrovací sa v odvolacom konaní prejavuje okrem iného aj povinnosťou zopakovať alebo doplniť dokazovanie, ak to z povinnosti zistiť skutočný, úplný, stav veci vyplýva.

41. Dovolací súd uvádza, že odvolací súd v predmetnej veci nezistil existenciu podmienok pre doplnenie dokazovania. Z ustanovenia § 68 CMP, podľa ktorého odvolací súd dokazovanie zopakuje alebo doplní, ak to pre zistenie skutočného stavu veci považuje za potrebné, teda odvolací súd je oprávnený, ale nie povinný zopakovať alebo doplniť dokazovanie. Dovolací súd má za to, že text predmetného zákonného ustanovenia je jasný, presný, zrozumiteľný a nezvádza k žiadnemu inému výkladu. Z odôvodnenia

rozhodnutia odvolacieho súdu je zrejmé, že skutočný stav veci tak, ako ho zistil prvoinštančný súd, považoval za dostačujúci pre svoje rozhodnutie. O tom, či je potrebné vo veci zopakovať alebo doplniť dokazovanie a či skutkový stav veci (v prípade mimosporového konania "skutočný" stav veci) bol zistený správne a dostatočne, rozhoduje výlučne odvolací súd. V danom prípade odvolací súd nepovažoval za potrebné skúmať či došlo k zmene pomerov na strane rodičov alebo detí od posledného rozhodnutia o výživnom nakoľko skutočný stav veci považoval za riadne zistený súdom prvej inštancie, ktorý dokazovanie zameral na zisťovanie rozhodujúcich skutočností, podstatných pre rozhodnutie o návrhu matky na zvýšenie výživného z hľadiska súčasných odôvodnených potrieb detí, ako aj z hľadiska schopností a možností rodičov, na výživu ktorých sú obidve deti plne odkázané, a tieto v záujme zistenia podstatnej zmeny pomerov porovnal so skutočnosťami rozhodnými pre určenie výživného v čase posledného rozhodnutia súdu o výživnom. Z odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu vyplýva, že odvolací súd v ňom citoval ustanovenia, ktoré aplikoval a z ktorých vyvodil svoje právne závery; náležitým spôsobom sa vo svojom odôvodnení vyjadril k zmene pomerov účastníkov konania (odsek 17. odôvodnenia), ktorá je podstatnou podmienkou pre možnosť zmeniť výšku výživného a vyčerpávajúcim spôsobom sa vysporiadal so všetkými relevantnými odvolacími námietkami (odsek 19. odôvodnenia). Záverom dovolací súd uzatvára, že hoci v poradí druhá právna otázka položená dovolateľkou predstavuje otázku jednoduchého právneho posúdenia, odpoveď na ktorú vyplýva priamo z ustanovenia § 68 CMP, tak ako bola formulovaná dovolateľkou ešte nebola predmetom rozhodovacej činnosti dovolacieho súdu, preto najvyšší súd konštatoval prípustnosť dovolania aj v tejto časti, avšak ani v tejto časti dovolanie nebolo dôvodné.

42. Na základe uvedeného nemal dovolací súd pochybnosti o správnosti záverov súdov nižšej inštancie, ktoré nezistili žiadnu zmenu pomerov, ktorú by bolo potrebné premietnuť do zmeny výšky výživného.

43. Vychádzajúc z uvedeného dospel dovolací súd k záveru, že podané dovolanie nie je dôvodné a preto ho zamietol (§ 448 CSP).

44. O náhrade trov dovolacieho konania dovolací súd rozhodol podľa § 52 CMP v spojení s § 453 ods. 1 CSP a vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania. Rozhodnutie o trovách dovolacieho konania najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

45. Senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v danej veci rozhodol pomerom hlasov 3 : 0 (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 1. mája 2011).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.